

JAKA ČOP

Jože Andrej Mihelič

Jaka Čop
(foto: Peter Pehani)

Pod Črno prstjo je konec maja 1964 ležal dolg jezik snega, ki me je privabil na zadnje smučanje iz Bohinjske Bistrice. Na vrhu se je v toplem dahu Primorske že čutila gorska pomlad. V novi travi je sedel Jaka Čop.

Ker je bil očetov gorniški prijatelj, sem prisedel. Pestoval je čisto nov fotografski aparat Rolleiflex in takoj začel govoriti o njem: »Vidiš, če bi imel tako kamero, ko sem bil v tvojih letih, kaj vse bi lahko ustvaril.« Odgovoril sem, da so mi njegove fotografije tudi brez »roleja« zelo všeč (doma smo že imeli njegov »Svet med vrhovi« in tudi Planinski vestnik je bil vedno na mizi). Da bi ne ostalo po mojem, je nadaljeval s fotografsko lekcijo: »Le glej, če boš ti kdaj zares fotografiral, (čez ramo sem imel obešeno Vero 1), da ga ne boš tako lomil kakor tvoj ata!« Ker me je zanimalo, kaj dela moj oče tako narobe pri svoji fotografiji, je takoj postregel z odgovorom: »Same hribe slika! Potem kaže ljudem tiste svoje diapozitive, pa ga imajo kmalu dosti, ker je to tako, kakor če ima kmet čredo ovac. On pozna vsako posebej, tebi so pa vse enake. Ljudem, ki ne poznajo gora, se zdijo samo prve tri slike vrhov zanimive. Življenje in njegovo pestrost moraš fotografirati; kakšen cvet pa lišaj na macesnovi veji, žival, ki se je prikazala, delo na planini, oblake. Brez oblakov ni nič. Zaradi njih je pogled z istega mesta vedno drugačen.«

Po tolikih letih znam vse skupaj še vedno na pamet. Zapomnil sem si tudi »lekcijo«, ki jo je dal nam Bohinjecem na nekem predavanju o slovenskih kozolcih, s katerim je po izidu svoje knjige na omenjeno temo križaril po Sloveniji. Ustavil se je ob posnetku, ki je predstavljal enojni kozolec, zgrajen iz železnih cevi, jeklenih žic in, kajpada, pločevinaste strehe – sredi Bohinj-

ske doline. Komentar je bil zelo natančen: »To je pa zato, ker tam v Bohinju nobenega lesa nimajo ...«

Neke bleščeče zimske nedelje leta 1978 sem »Jakca« zagledal na Soriški planini, kamor sem pripeljal svojo številčno bogato mlado družino na smučarsko pašo. »Glej, glej, kok'r da'b cgana počesou«, je bil komentar, ko so otroci lepo drug za drugim prihajali na dan iz starega hrošča. Kasneje, pod sedlom med Drauhom in Lajnarjem, ga je eden od njih seveda vprašal, kako da toliko hodi po hribih. Moji nadobudneži so Jaka seveda obravnavali kakor starega očeta, ker smo se zaradi odličnih Pikinih piškotov večkrat oglasili pri njih doma na Rodinah (Pika je Jakčeva sestra). Kakor vedno, je bil dober odgovor takoj pri roki: »Veš, to je pa zato, ker imam doma čisto majhno sobo. Ko sonce posije vanjo, moram pa jaz ven.«

Hitre domislice, kratke, učinkovite in šaljive, natančno merjene, dobronamerno kritične, so značilne za Čopa. Po njih ga ljudje prav tako dobro poznajo kakor po njegovih knjigah. Nikoli se ne pusti presenetiti. Vedno preseneča on sam.

Nedvomno imajo našim ljudem dobro znane Čopove knjige, razstave in njegovo vzgojno delo močne za slave za napredek in razvoj slovenske fotografije, gornišstva in varstva narave. Svet med vrhovi (1962), Raj pod Triglavom (1969), Viharniki (1970), Kraljestvo Zlatoroga (1989), Slovenski kozolec (1993) ter Trenta in Soča (1996) zvesto spremljajo rodove Slovencev ter jim odpirajo vrata v sanjsko deželo visokih gorskih vrhov, globokih dolin, oblakov, v Julijske Alpe, polne domačnosti. V teh knjigah je za vselej shranjena nekdanja vsakdanjost, ki bi ji, če bi ne bila foto-

Ovce pod gorami (foto: Jaka Čop)

Velo polje (foto: Jaka Čop)

grafsko zapisana, skoraj ne verjel, da se je dogajala pred borimi petdesetimi ali štiridesetimi leti. Z večjim sestavljanjem ozadja gorske pokrajine z ospredjem dolin in življenjem v njih je znal Jaka na eni sami fotografiji ustvariti hkrati romantično vzdušje in realistično pričevanje o času, ki je minil. Čopov fotografski opus je prekrasna celota, pestra, razgibana, radoživa ter zasanjana, globoko občutena, kakor vznesen poklon Julijcem v besedah Davyja, Longstaffa ali Copelandove, delo, ki ga je gnalo čustveno in miselno sožitje z našim alpinizmom, gorništvom, s prebivalci dolin pod Triglavom in z gorsko naravo. Če bi njegov Svet med vrhovi ponovno izšel v svoji nikoli preseženi črno-beli fotografski tehniki, bi bil, tako sem prepričan, ponovno prodajna uspešnica, kakor so bile njegove prve izdaje ali – kakor sveže hrustljave žemljice iz vaške pekarnice.

Če bi me vprašali, katero od njegovih knjig imam najraje, bi se težko odločil. Najbrž bi tehtal med prvo in zadnjo. Trenta in Soča prinaša s fotografsko tudi izjemno Jakčevo besedno izpoved, kateri verjamem vse, do zadnje črke. Povezujem jo z njegovimi pripovedovanji, kako je šel kdaj v Trento z edinim filmom, na katerem je bilo prostora le še za dva ali tri posnetke, zraven pa je bilo treba prihraniti prostor še za »kloba-

sni posnetek«, saj ni bilo denarja za malico. Ker se v letih, ki teko, vse spremeni, imajo morda dandanašnji prav klobasni posnetki neprecenljivo dokumentarno vrednost.

Dolina Soče in Baška grapa sta deležni posebne Jakčeve ljubezni. Ker sta mu bili pred drugo svetovno vojno nedostopni, je kasneje tem pogostejše zahajal tja. Nekoč je šel v Rut posnet znamenito vaško lipo, a ga je čakala kakor brez življenja. Jesenski veter ji je odpihnil zlatorumeno listje. Jaka je takrat na glas razmišljal, kako lepo bi bilo, ker je pač že tukaj, če bi jo polepšal vsaj sneg. Navsezgodaj jutraj so ga predramili: »Le brž ven! Boš nekaj videl.« Kar je videl, je zabeleženo v njegovi drugi knjigi pod naslovom Sredi vasi. Jaka hodi vse življenje po Zlatorogovih sledeh. Le nekaj dni pred devetdesetim rojstnim dnom (rojen 26. 10. 1911) smo na odprtju njegove jubilejne fotografske razstave na Bledu predvajali diapozitive, s pomočjo katerih je dolga leta hodil pripovedovati pravljico po šolah širom Slovenije. Med svojim nastopom se je opravičil, ker je vsa dosedanja leta črpal snov le iz Baumbachove pesnitve in obljubil, da se bo v bodoče naslonil na Aškerca in njegovega Zlatoroga. Neprekosljiv optimizem, ki pozna le nove in nove načrte, je le ena od neštetihi Jakčevih vrlin. Vredno se je učiti.